

«Ο ποικιλιακός προσανατολισμός αμπελώνων Πελοποννήσου»

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ: Βασίλης Κανελλακόπουλος - Οينوπαραγωγός

Κυρίες και Κύριοι ,

Αγαπητοί φίλοι ,

Η παρέμβασή μου στο θέμα του ποικιλιακού προσανατολισμού των αμπελώνων της Πελοποννήσου αφορά ειδικότερα στις περιοχές των νομών Ηλείας και Μεσσηνίας . Δύο όμορων νομών της Δυτικής και ΝΔ Πελοποννήσου .

Ασφαλώς , όλες οι αμπελουργικές περιοχές στην Πελοποννήσου παρουσιάζουν κοινά σημεία , κοινά προβλήματα και , έως ένα βαθμό ενιαίο προβληματισμό . Παράλληλα όμως διαφοροποιούνται μεταξύ τους για λόγους ιστορικούς , ποικιλιακούς , αλλά και λόγω εδαφολογικών- κλιματολογικών παραγόντων, οι οποίοι με τη σειρά τους επηρεάζουν το αμπελοοινικό γίνεσθαι .

Οι δύο νομοί Ηλείας και Μεσσηνίας έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ τους αλλά και ορισμένες διαφορές . Για παράδειγμα , σε σχέση με την υπόλοιπη – πλην Λακεδαιμονείων - Πελοπόννησο , είναι δύο νομοί οι οποίοι δεν διαθέτουν περιοχές παραγωγής οίνων Ονομασίας Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας .

Σε πρώτη άποψη αυτό θα μπορούσε να ερμηνευτεί σαν απόδειξη ότι οι δύο νομοί δεν διαθέτουν τις προϋποθέσεις (τοπογραφία , έδαφος , κλίμα, ποικιλιακό δυναμικό) να παράγουν τέτοιους οίνους . Νομίζω όμως ότι μια τέτοια ερμηνεία θα ήταν, σε μεγάλο βαθμό , παραπλανητική . Διότι μια προσεκτικότερη εξέταση των εδαφολογικών και κλιματολογικών συνθηκών στην Ηλεία και τη Μεσσηνία , εύκολα θα αποδείκνυε ότι υπάρχουν σε αυτές αρκετές περιοχές οι οποίες χαρακτηρίζονται από πολύ ευνοϊκούς συνδυασμούς τοπογραφίας εδάφους και κλίματος , τέτοιους που θα μπορούσαν να παράγουν και παράγουν, σε πολλές περιπτώσεις, οίνους υψηλής ποιότητας .

Για παράδειγμα , υπάρχουν και στους δύο νομούς ημιορεινές περιοχές οι οποίες είτε εφάπτονται σε ζώνες παραγωγής οίνων ΟΠΑΠ όμορων νομών (π.χ η ΒΔ Ηλεία) είτε παρουσιάζουν ανάλογες κλιματολογικές συνθήκες με τέτοιες ζώνες . Δεν είναι τυχαίο λοιπόν ότι, αποτιμώντας την ποιοτική εξέλιξη των οίνων που παράγονται σε κατάλληλες περιοχές των δύο νομών κατά τα τελευταία χρόνια, διαπιστώνουμε τη σαφή ανοδική τους πορεία .

Επομένως ,νομίζω, ότι θα πρέπει να ερμηνευτεί διαφορετικά η απουσία ζωνών ΟΠΑΠ στους δύο νομούς . Σαν αποτέλεσμα του γεγονότος ότι, η εξαιρετικά εκτεταμένη καλλιέργεια της Κορινθιακής σταφίδας στις περιοχές αυτές, η απουσία ζωνών με αμιγείς αμπελώνες από μία ή περισσότερες επικρατούσες ποικιλίες και, για το λόγο αυτό, η ανυπαρξία τυπικών οίνων εκεί ,δεν επέτρεψαν – στα 1972 όταν νομοθετήθηκαν οι ζώνες οίνων ΟΠΑΠ και ΟΠΕ – την οριοθέτηση αντίστοιχων ζωνών στην Ηλεία και την Μεσσηνία . Σε αντίθεση με τους νομούς Αχαΐας Κορινθίας Αργολίδας και Αρκαδίας όπου η ύπαρξη εκτεταμένων αμπελώνων Ροδίτη ,

Μαυροδάφνης , Αγιωργήτικου , Μοσχοφίλερου κλπ. , σε συνδυασμό με την τυπικότητα και την ποιότητα των παραγόμενων εκεί οίνων , οδήγησαν στην δημιουργία των γνωστών ζωνών ΟΠΑΠ και ΟΠΕ “Πάτρα” “Μαυροδάφνη Πατρών”, “Νεμέα” , “Μαντινεία” κλπ. .

Όμως , σε τελευταία ανάλυση , οίνος σημαίνει ή πρέπει να σημαίνει αμπέλι και ποικιλία .

Ας δούμε λοιπόν ποια είναι η σημερινή κατάσταση στους δύο νομούς που εξετάζουμε από άποψη ποικιλιακού δυναμικού , τι προβλήματα παρουσιάζουν οι αντίστοιχοι αμπελώνες και ποιος είναι ο γενικότερος προβληματισμός σε σχέση με τον ποικιλιακό προσανατολισμό των αμπελώνων , στα πλαίσια ή όχι των αναδιαρθρώσεων που πρόσφατα εξαγγέλθηκαν .

- Στο νομό Ηλείας καλλιεργούνται σήμερα – σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας , τα οποία υπεβλήθησαν και έγιναν αποδεκτά από την Ευρωπαϊκή Ένωση – 32,320 στρ. οιναμπέλων και περίπου 33,000 στρ. Κορινθιακής σταφίδας έναντι 28,000 στρ. οιναμπέλων και περίπου 47,000 στρ. Κορινθιακής σταφίδας αντίστοιχα στο νομό Μεσσηνίας .

Κατ’ αναλογία σε ολόκληρη την Πελοπόννησο –χρησιμοποιώ τον όρο με την γεωγραφική του έννοια- καλλιεργούνται 218,480 στρ. οιναμπέλων και περίπου 145,000 στρ. σταφίδαμπέλου (Κορινθιακής και Σουλτανίνας).

Από άποψη απασχόλησης στη μεν Ηλεία , δραστηριοποιούνται στην αμπελοκαλλιέργεια συνολικά 10,822 άτομα (από τα οποία 7,931 κατ’ επάγγελμα αγρότες και 2,891 κάτοχοι) στη δε Μεσσηνία 7,284 άτομα (από τα οποία 4,140 κατ’ επάγγελμα αγρότες και 3,144 κάτοχοι).

- Αντίστοιχα σε ολόκληρη την Πελοπόννησο δραστηριοποιούνται συνολικά 47,276 άτομα από τα οποία 32,833 είναι η κατ’ επάγγελμα αγρότες (πηγή : Μ.Α.Α.Ε 12.2.1998) .

Δεν ξέρω και θα μου επιτρέψετε να αμφιβάλω , πόσο ακριβή είναι τα παραπάνω στοιχεία . Με δεδομένα τη μη ύπαρξη αμπελουργικού μητρώου , την –παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των αντίστοιχων Διευθύνσεων Γεωργικής Ανάπτυξης- ελλιπή ενημέρωση των στοιχείων αρχείου και τις αθρόες παράνομες φυτεύσεις των τελευταίων ετών , σε πείσμα των εκριζώσεων που με την πολιτική της επέβαλε η Ευρωπαϊκή Ένωση , είναι πολύ πιθανόν να αντιμετωπίσουμε εκπλήξεις στο μέλλον . Παρόλα αυτά όμως και τη βάσιμη ή όχι αβεβαιότητα για την ακρίβεια των παραπάνω στοιχείων , αυτά αποτελούν μια επαρκή βάση για τη συζήτηση και τη χάραξη μιας νέας αμπελοοικονομικής πολιτικής .

Τα προβλήματα τώρα , που αντιμετωπίζει η αμπελοκαλλιέργεια στους δύο νομούς που εξετάζουμε , δεν είναι διαφορετικά από τα προβλήματα των άλλων αμπελουργικών περιοχών .

Η μεγάλη ηλικία των αμπελώνων (το μεγαλύτερο μέρος τους ξεπερνά σε ηλικία τα 30 χρόνια) , ο κατακερματισμός του κλήρου γενικά και των αμπελώνων ειδικότερα σε πολλές μικρές εκμεταλλεύσεις , η χωροθέτηση των αμπελώνων

(σημαντικό ποσοστό από αυτούς ευρίσκεται σε ορεινές , προβληματικές περιοχές), ο τρόπος φύτευσης και διαμόρφωσης των πρέμων , ο οποίος δεν επιτρέπει την εκμηχάνιση της καλλιέργειας και μειώνει τις αποδόσεις σε βαθμό που , σε συνδυασμό με τις χαμηλές και συχνά κάτω του κόστους τιμές των σταφυλιών , καθιστούν ασύμφορη οικονομικά την καλλιέργειά και η μεγάλη ηλικία πολλών αμπελουργών , τους οποίους μόνο το δέσιμο με τη γή τους και η έλλειψη εναλλακτικών λύσεων κρατούν σε δράση, είναι μερικά από τα πιο σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε .

Και περνάμε τώρα στην εξέταση των δύο νομών από άποψη ποικιλιακού δυναμικού .

Όπως επισημάνθηκε και στην αρχή αυτής της παρέμβασης, αμπελουργικά οι νομοί Ηλείας και Μεσσηνίας χαρακτηρίζονται από την καλλιέργεια ενός σημαντικού αριθμού ποικιλιών , κυρίως γηγενών, από τις οποίες πολλές δεν είναι ιδιαίτερα αξιόλογες και χωρίς κάποια να επικρατεί.

1) Στο νομό **Ηλείας** έχουν χαρακτηριστεί (Καν.3800/81) σαν συνιστώμενες οι ακόλουθες οινοποιήσιμες ποικιλίες :

- *Ερυθρές*: Μαυροδάφνη , Ρεφόσκο , Αυγουστιάτης , Cabernet Sauvignon , Cabernet Franc , Carignan , Grenache Rouge , Merlot και Syrah .
- *Ερυθρωπή*, Ροδίτης και
- *Λευκές*: Λαγόρθη , Ασύρτικο , Σκιαδόπουλου , Μαλαγουζιά , Chardonnay , Ungi Blanc και Arintho.

Παράλληλα , συνιστώμενες ποικιλίες είναι οι : Κολλινιατικό , Κορινθιακή , Μανδηλαριά και Μαυρούδι (ερυθρές) , Σιδερίτης και Φιλέρι (ερυθρωπές) , και Ασπρούδες και Σουλτανίνα (λευκές) .

- Τέλος , οι ποικιλίες Αγιωργήτικο και Mourverdre (ερυθρές) και
- Ρομπόλα , Sauvignon Blanc και Viognie (λευκές) ευρίσκονται υπό εξέταση .

2) Στο νομό **Μεσσηνίας** , συνιστώμενες οινοποιήσιμες ποικιλίες είναι οι :

- *Ερυθρές*: Μανδηλαριά , Cabernet Sauvignon , Cabernet Franc , Carignan , Grenache Rouge , Merlot , Cinsaut , Tempranillo και Syrah
- *Ερυθρωπές*: οι Ροδίτης , Φιλέρι και Μοσχοφίλερο και
- *Λευκές* : οι Λαγόρθη , Ασύρτικο , Arintho, Ugni blanc , Chardonnay και Grenache blanc.

Επιτρεπόμενες ποικιλίες στον νομό Μεσσηνίας είναι οι:

- *Ερυθρές*: Βοϊδομάτης , Μαυρούδι , Ρεφόσκο , Φωκιανό , Κολλινιατικό και Κορινθιακή.
- *Λευκές*: Ασπρούδες , Γουστολίδι και Σαββατιανό
- ενώ οι ποικιλίες Αγιωργήτικο και Ρομπόλα ευρίσκονται υπό εξέταση .

Από την αντιπαράθεση των ποικιλιών στους δύο νομούς προκύπτει σαφώς ο εντονότερος προσανατολισμός του νομού Μεσσηνίας προς τις διεθνείς ερυθρές

ποικιλίες σε σχέση με το νομό Ηλείας , γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τις μεγάλες ποσότητες αντίστοιχων οίνων οι οποίες παράγονται στις επαρχίες Πυλίας και Τριφυλίας και χρησιμοποιούνται είτε για την παραγωγή Επιτραπέζιων Τοπικών Οίνων , είτε τροφοδοτούν πανελλαδικά άλλες οινοποιίες .

Επομένως , ένα από τα πρώτα ζητούμενα του ποικιλιακού προσανατολισμού των αμπελώνων στην Ηλεία και Μεσσηνία , στο πλαίσιο της χάραξης μιας νέας αμπελοοικονομικής πολιτικής , είναι ο, μέσω της επιδιωκόμενης αναδιάρθρωσης, περιορισμός της καλλιέργειας των μη συνιστώμενων ποικιλιών και η αντικατάστασή τους από συνιστώμενες .

Το αίτημα αυτό είναι περισσότερο έντονο στο νομό Ηλείας και λιγότερο στη Μεσσηνία , όπου π.χ στις επαρχίες Τριφυλίας και Πυλίας , οι αναμπελώσεις πού έγιναν κατά την τελευταία εικοσαετία , στο πλαίσιο κυρίως της δραστηριότητας του Οινοποιητικού Συνεταιρισμού Πύλου αλλά όχι μόνο , οδήγησαν στην δημιουργία αμπελώνων νεώτερης ηλικίας , σύγχρονης διαμόρφωσης και ποικιλιακά προσαρμοσμένων στη λίστα των συνιστώμενων για το νομό ποικιλιών και ειδικότερα των διεθνών από αυτές .

Τώρα , εάν ο κατάλογος των συνιστώμενων ποικιλιών προηγήθηκε των αμπελώνων ή ακολούθησε τη δημιουργία των , αυτό είναι μία άλλη ιστορία !

Κυρίες και Κύριοι

Με όσα πιο πάνω , σε συντομία και χωρίς αξιώσεις πληρότητας αναπτύχθηκαν , έχουμε πλησιάσει στον πυρήνα του προβληματισμού γύρω από το θέμα του Συνεδρίου μας , σε σχέση με τους δύο νομούς που μας ενδιαφέρουν .

✓ Αντικατάσταση των διάσπαρτων , μη αξιολογημένων , ελληνικών ποικιλιών Αμπέλου με συνιστώμενες ?

Ασφαλώς ναι . Με ποιες όμως από αυτές και με τι πιστοποιημένο γενετικά υλικό .

✓ Βελτίωση του τρόπου καλλιέργειας και αύξηση της παραγωγικότητας και της οικονομικής απόδοσης των αμπελουργικών εκμεταλλεύσεων με την εφαρμογή σύγχρονων τρόπων φύτευσης , διαμόρφωσης και καλλιεργητικών φροντίδων ? Οπωσδήποτε ναι . Σε τι όμως έκταση αμπελοτεμαχίων , με ποιας στάθμης γεωργικής παιδείας αμπελουργών και με τι πολιτική τιμών ;

✓ Και ένα τρίτο ερώτημα , για το οποίο πολύς λόγος και πολύ μελάνι έχει χυθεί έως σήμερα και, νομίζω , θα εξακολουθήσει να χύνεται .

Ελληνικές ή ξένες ποικιλίες;

Ας ξεκινήσουμε από το τέλος .

Ένα δίλημμα που μπορεί και να μην είναι δίλημμα . Από τη μία πλευρά ένας εθνικός πλούτος , σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλετος , σαν αφάγωτη καλή προίκα. Από την άλλη μία παγκόσμια αγορά , η οποία έχει διαμορφώσει ή δημιουργεί τάσεις και γούστα , κατά τρόπο όμως όχι στατικό αλλά δυναμικό . Η εποχή του Cabernet Sauvignon που έχει ολοκληρώσει τον κύκλο της , η εποχή του Syrah που ανατέλλει ,

η εποχή του Chardonnay που παραμένει και κάποια άλλη εποχή που ασφαλώς θα ακολουθήσει .

Πιστεύω ότι, καταρχήν , σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θυσιάσουμε τις δικές μας ποικιλίες , τις δικές μας αξιόλογες ποικιλίες , για τις ξένες . Τουλάχιστον πριν διερευνήσουμε με συνέπεια τις δυνατότητές τους –ποιοτικές και εμπορικές- και μέσω αυτών προβάλλουμε το καλό Ελληνικό κρασί .

Παράλληλα όμως , θα ήταν τραγικό σφάλμα να αγνοήσουμε τις διεθνείς τάσεις σε μια εποχή παγκοσμιοποίησης . Ο αγώνας για να διατηρήσουμε το μικρό μας μερίδιο στην παγκόσμια αγορά , μέσα από τις εξαγωγές μας αλλά και την εσωτερική κατανάλωση , δεν θα είναι καθόλου εύκολος τα επόμενα χρόνια . Με έναν παγκόσμιο αμπελώνα ο οποίος διαρκώς διευρύνεται , με ένα κόστος παραγωγής το οποίο στις “νέες χώρες” είναι εξαιρετικά χαμηλό για λόγους που όλοι καταλαβαίνουμε , ενώ τα συγκριτικά μειονεκτήματα του ελληνικού αμπελώνα παραμένουν (κυρίως η πάρα πολύ μικρή επιφάνεια του μέσου αμπελοτεμαχίου σε συνδυασμό με το ιδιαίτερα αυξημένο καλλιεργητικό κόστος λόγω έκτασης και τοπογραφίας) , ο αγώνας θα είναι πολύ δύσκολος και θα χρειασθεί να επιστρατεύσουμε όχι μόνο τα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα αλλά και όλες τις ικανότητές μας για να επιβιώσουμε .

Γιατί , ας μη το ξεχνάμε , είναι υπαρκτός ο κίνδυνος πριν εμείς μάθουμε στους ξένους πελάτες μας τα ελληνικού τύπου κρασιά , να μάθει ο έλληνας καταναλωτής τα φθηνά διεθνή κρασιά “νέου τύπου” . Ιδιαίτερα όταν η ροή του φθηνού εισαγόμενου χύμα κρασιού στην ελληνική αγορά αρχίζει να παίρνει διαστάσεις χειμάρρου.

Επομένως, νομίζω ότι “ένας γάμος” των αξιόλογων ελληνικών ποικιλιών με επιλεγμένες ξενικές, οι οποίες θα λειτουργούν σαν βελτιωτικές και με την παράλληλη αναζήτηση και διαμόρφωση νέων τύπων κρασιού που θα προσιδιάζουν στις διεθνείς τάσεις , είναι η σωστή λύση .

Για το θέμα της αύξησης της παραγωγικότητας και της οικονομικής απόδοσης των αμπελουργικών εκμεταλλεύσεων φοβάμαι ότι , η αντικατάσταση μιας ποικιλίας με μίαν άλλη δεν φθάνει .

Αν η σε εξέλιξη αναδιάρθρωση αναλωθεί στην αναδημιουργία μικρών αμπελοτεμαχίων , αντίστοιχων των σημερινών , χωρίς να δίνει ισχυρά κίνητρα για την μεγένθυσή τους , εάν δεν περάσει στον Έλληνα αμπελουργό η σύγχρονη γνώση για το αντικείμενό του , τότε η αύξηση της στρεμματικής απόδοσης από τη μείωση της ηλικίας των αμπελώνων δεν θα επαρκέσει για την επιβίωση των χιλιάδων αμπελοκαλλιεργητών . Γιατί , κακά τα ψέματα , η πρόοδος του ελληνικού κρασιού δεν μπορεί να στηριχθεί μόνο στα επιτυχημένα παραδείγματα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Αγαπητοί φίλοι ,

Έμεινε για τελευταίο το πιο πρακτικό θέμα , το θέμα της ποικιλιακής πλέον επιλογής στο πλαίσιο του μελλοντικού προσανατολισμού των αμπελώνων στην Ηλεία και τη Μεσσηνία .

Όπως αναφέρθηκε , και στους δύο νομούς υπάρχει ένας σημαντικός αριθμός συνιστώμενων αλλά και επιτρεπόμενων ποικιλιών , ο οποίος καλύπτει ένα ευρύ φάσμα δυνατοτήτων . Κάποιες από αυτές έχουν δώσει μέχρι σήμερα αξιόλογα παραδείγματα ποιοτικών κρασιών . Οι ποικιλίες αυτές θα πρέπει να συνεχίσουν να επεκτείνονται . Με πολύ πιο αυστηρό έλεγχο των κλωνικών επιλογών , χρέος αυτό των υπεύθυνων επιστημονικών ιδρυμάτων . Τέτοιες ελληνικές ποικιλίες στους δύο νομούς είναι ο ορεινός Ροδίτης και η Μαυροδάφνη .

Κάποιες άλλες , οι οποίες δεν ήταν διαδεδομένες στους ντόπιους αμπελώνες, έχουν αρχίσει από καιρό να δοκιμάζονται και έχουν δώσει καλά έως εντυπωσιακά αποτελέσματα . Θα σταθώ ιδιαίτερα σε τέσσερις .

✓ Το “Αγιωργήτικο” , το οποίο και στους δύο νομούς είναι σε φάση εκτίμησης και τα μέχρι σήμερα αποτελέσματα , στις περιοχές που καλλιεργήθηκε , υπήρξαν εντυπωσιακά . Νομίζω , ότι η ποικιλία αυτή , στα πλαίσια της αντικατάστασης άλλων γηγενών ποικιλιών, θα πρέπει να προωθηθεί έντονα και είμαι σίγουρος ότι στο μέλλον θα δώσει λαμπρά αποτελέσματα σε ολόκληρη την Πελοπόννησο .

Οι άλλες τρεις ελληνικές ποικιλίες που έχουν δώσει πολύ καλά αποτελέσματα σε πειραματικές φυτεύσεις και οινοποιήσεις είναι ο Αυγουστιάτης , το Ασύρτικο και η Ρομπόλα .

✓ Ειδικότερα το “Ασύρτικο” μπορεί να αντικαταστήσει τα τοπικά Φιλέρια και να προσφέρει την υψηλή του οξύτητα με πολύ θετικά αποτελέσματα στην ποιότητα των κρασιών της περιοχής .

Αντίθετα , κάποιες άλλες ελληνικές ποικιλίες θα πρέπει να επανεκτιμηθούν . Το Φιλέρι, ο Βοϊδομάτης , το Καλκιανικό , έχουν μια θέση στην αμπελοοινική μας ιστορία , αμφιβάλλω όμως αν αξίζει να διαδοθούν περισσότερο .

Αντίστοιχα , όσον αφορά τις ξένες ποικιλίες , υπάρχουν αρκετές που αξίζει να στηριχθούν . Η περίπτωση του Syrah , εκτός του ότι αποτελεί μία ποικιλία σε άνοδο διεθνώς , έχει δώσει πολύ καλά αποτελέσματα σε περιοχές της Πηλείδας και αλλού .

Το Ρεφόσκο , ιδιαίτερα ο κλώνος dal penduncolo Rosso παρουσιάζει πάρα πολύ καλά χαρακτηριστικά . Το Mourvedre είναι επίσης μια ποικιλία που αξίζει να διερευνηθεί . Ενώ , από τις κλασικές ποικιλίες Cabernet Sauvignon και Merlot υπάρχει αρκετή έκταση για να στηριχθεί με την παρουσία τους τις βελτιωτικές ανάγκες των ελληνικών ποικιλιών ώστε να δώσουν τύπους κρασιών πλησιέστερα στα διεθνή γούστα . Παράλληλα , από τις ξένες λευκές ποικιλίες , το Sauvignon blanc θα μπορούσε να βοηθήσει στην ποιοτική βελτίωση των λευκών κρασιών της περιοχής .

Κυρίες και Κύριοι

Νομίζω ότι , όπως η ελληνική κοινωνία υπήρξε πάντα μια ανοικτή κοινωνία , έτσι και ο ελληνικός αμπελώνας πρέπει να είναι ένας ανοικτός αμπελώνας . Βασισμένος σε ότι καλύτερο μας έδωσε η ελληνική φύση , αξιοποιώντας τα θετικά στοιχεία των σπουδαίων διεθνών ποικιλιών . Με φαντασία και γνώση .

Σας ευχαριστώ

